

From Three Worlds. New Writing from Ukraine. Ed. by Ed Hogan. — Boston: Zephyr Press. — 1996. 282 p.

Reich mir die steinerne Laute. Ukrainische Lyrik des 20. Jahrhunderts. — Brodina Verlag. — 1996. — 164 s.

Антології найновішої української літератури, що, як ніколи раніше, почали з'являтися останнім часом на Заході, є, здається, непоганим доказом того, що чутки про смерть української літератури в ринкових умовах дещо перебільшені. Попри майже цілковиту відсутність книжкових видань, сучасна українська література досить успішно існує в журнальному режимі, сяк-так доходячи якщо не до власного, то принаймні до зарубіжного читача.

Редактор і видавець американської антології «З трьох світів» (названої так за однойменним оповіданням Євгенії Кононенко) Ед Гогану короткому вступі до книги зізнається, що ще в 1993 році він не мав узагалі жодного уявлення про українську літературу. Вирішальним виявилось особисте знайомство з американським письменником українського походження Аскольдом Мельничуком, а відтак і його друзями з України — прозаїком Володимиром Дібровою та поетом і есеїстом Оксаною Забужко. «Я був вражений, — пише Гоган, — захопленою реакцією американських студентів, коли Діброва читав свої твори у Гарварді... На мій превеликий подив, українська література виявилася куди подібнішою до американської, ніж до відомої мені російської...»

Залучивши до праці над антологією Мельничука, Забужко, а також літературного критика з України Миколу Рябчука та вченого-славіста і перекладача з Пенсильванії Майкла Найдана, Гоган зумів підготувати за два роки досить ґрунтовний том сучасної української прози й поезії, видавши його як у м'якій, так і в твердій (досить респектабельній і рідкісній для подібних видань), «бібліотечній» обкладинці. Передмову до книги написала Соломія Павличко, у перекладі взяли участь найкращі американські прозаїки і поети, котрі мали змогу особисто співпрацювати з авторами англійських підрядників.

До антології увійшли в основному «вісімдесятники» — найактивніше і, здається, найцікавіше сьогодні покоління в українській літературі. Окрім згаданих уже Оксани Забужко, Євгенії Кононенко та Володимира Діброви, проза й поезія представлені тут Євгеном Пашковським, Наталкою Білоцерківець, Галиною Пагутяк, Юрієм Винничуком, Олегом Лишегою, Костянтином Москальцем, «бубабістами» та Богданом Жолдаком. Лише Валерій Шевчук та Василь Голобородько належать до дещо старшого покоління і потрапили до антології скоріш за все завдяки вже гото-

вим на момент її укладання перекладам, а можливо, і як своєрідні «авторитети», безпосередні попередники молодших авторів.

Проілюстровано антологію працями двох блискучих українських художників — Миколи Кумановського та Івана Марчука, а також фотознімками Тані д'Авіньйон, чудовими за якістю, але сюжетно не зовсім доречними у підкреслено «модерновій» антології, автори й упорядники якої мали, здається, цілком протилежну мету, ніж створити патріархально-традиціоналістський, колоніально-етнографічний імідж України.

На тлі майже розкішної «американської» антології «німецька» збірка є значно скромнішою — і за обсягом, і за оформленням, і, зрештою, за рівнем філологічно сумлінних, але мистецьки не таких виразних перекладів, зроблених Анною-Галею Горбач, знаною німецькою україністкою. Названа вона за рядком із Богдана-Ігоря Антонича «Подай мені лютню з каміння» і має підзаголовок «Українська лірика ХХ століття». Упорядкував її Юрій Андрухович, один із найпопулярніших нині українських письменників, вірші якого, однак, через авторську скромність до антології не потрапили. Тим не менше, особистість Юрія Андруховича виразно відчувається в доборі текстів, коментарях до них і, звісно, передмові. «У поняття "сучасна поезія", — пише він, — я вкладав зміст синонімічного до нього поняття "поезія модерна", від якого вже й зовсім близько до модернізму в поезії. Отже, всі без винятку презентовані тут автори так чи інакше пов'язані з новаціями й новаторством, з оновленням поетичного мислення й мовлення, з відкриванням мови, її можливостей, її безмежності».

Можна, звісно, посперечатися з упорядником, котрий свідомо вивів за межі антології діаспорних та еміграційних авторів, вважаючи, що «загальні закономірності літературного процесу в них виявляли себе цілком по-іншому» (таким чином не знайдемо у книзі ні Маланюка, ні Дарагана, ні Рубчака, ні Фішбейна). Не знайдемо тут і раннього Рильського, Зерова, Бажана, Семенка — хоч їхня «модерність» у контексті 20-х років лишається незаперечною. Незаслужено обійдено в книзі молодого Драча, раннього «абсурдиста» Холодного, пізнього Талалая, проникливого, хоч і нерівного лірика Михайла Саченка, можливо, також ранніх Ірину Жиленко та Бориса Нечерду. І, звісно, наприкінці антології виразно не вистачає Володимира Цибулька та Костянтина Москальця.

Безумовно, кожна антологія є «смаковою» і до кожної легше запропонувати ще кільканадцять «відсутніх» імен, ніж вилучити натомість бодай кілька «присутніх». Жоден із двадцяти поетів Андруховичевої антології, в усякому разі, не є випадковим — від Володимира Свідзинського, Павла Тичини, Євгена Плужника та Б.-І. Антонича до Ліни Костенко, Вінграновського, Калинця,

Стуса, Воробйова, Голобородька і Кордуна. Найскладніше, зрозуміло, з сучасними авторами, об'єктивна оцінка яких «упритул», без жодної часової віддалі, навряд чи можлива. Характерно, однак, що більшість імен сучасних поетів і в американській, і в німецькій антологіях збігаються. Це ті ж Лишега, Забужко, Білоцерківець, Ірванець, Неборак, але це також Чубай, Римарук, Герасим'юк, Малкович, яких вдалося перекласти по-німецьки, але не вдалось — по-англійськи.

Схоже, що саме такими, зарубіжними антологіями на наших очах формується новий «канон та іконостас» української літератури (у термінах М. Павлишина), тимчасом як шкільні підручники й хрестоматії вже шість років долають і ніяк не здолають соцреалістичні стереотипи.

Г. Г.

Towards an Intellectual History of Ukraine. An Anthology of Ukrainian Thought from 1710 to 1995. Ed. by R.Lindheim and G.S.N.Luckyj. Univ. of Toronto Press. -- 1996. 420 p.

На старовинних мапах Африки картографи, аби декорувати прикру порожнечу білих плям, писали латиною "Nec sunt leones" — "Тут живуть леви". Те, що попри зрослий протягом останніх п'яти років інтерес, Україна досі лишається для світу білою плямою, переконує бодай останнє видання еталонного Вебстерівського словника — в ньому нашій державі присвячено якихось два десятки рядків /десь утричі менше, ніж італійському острову Сицилія чи африканській республіці С'єрра-Леоне/. І хоча словник мимохідь повідомляє, що Україну залюднюють якісь "ukrainians", міра їхньої відмінності від сусідів-"russians" /чи й від "leones" старих мап/ залишається для пересічного американця та європейця загадкою.

Тому будь-якій з'яві англомовного видання, де чесно й неупереджено, ще й у належному антологічному обсязі, подається вибір української суспільно-політичної думки останніх майже трьохсот років, можна лишень порадіти. Саме таке видання підготували до друку двоє дослідників Торонтського університету: Ральф Ліндгейм та професор Джорж Луцький. Книжка має доволі амбіційну назву: "До інтелектуальної історії України. Антологія української думки від 1710 до 1995 року". Втім, завдання, що його автори окреслили в передмові, не менш амбіційне: подати, як протягом трьох останніх століть зміню-